

SLOVENSKI * TISK *

2

1 · 9 · 3 · 1

IZDAJA · ZVEZA
FAKTORJEV ZA SLOVENIJO V LJUBLJANI

REVIJA „SLOVENSKI TISK“ IZHAJA 10KRAT NA LETO
IZDAJATELJ ZA „ZVEZO FAKTORJEV V SLOVENIJI“ FRANCÉ ŠTRUKELJ, LJUBLJANA
UREDNIK MIROSLAV AMBROŽIČ, LJUBLJANA, AŽBETOVA ULICA 1
TISK DELNIŠKE TISKARNE, D. D. V LJUBLJANI (PREDSTAVNIK MIROSLAV AMBROŽIČ)

LETNA NAROČNINA DIN 70.—. POSAMEZNE ŠTEVILKE PO DIN 7.—
OGLASI PO DOGOVORU

VSE PRAVICE SI PRIDRŽUJE UREDNIK

PAPIR ZDRUŽENIH PAPIRNIC VEVČE, GORIČANE IN MEDVODE D. D. V LJUBLJANI

OCARINJENJE

vseh uvoznih, izvoznih
in tranzitnih pošilk
oskrbi hitro, skrbno in
po najnižji tarifi

RAJKO TURK

carinski posrednik
LJUBLJANA
Masarykova cesta št. 9
(nasproti carinarnice)

Revizija pravilnega
zaračunavanja carine
po meni deklarirane
nega blaga in vse in-
formacije brezplačno

RAAB & GROSSMANN

MÜNCHEN 2 NW 6
ROTTMANNSTRASSE 9-13

STARA, V NAJVEČJIH
TISKARNAH IN KNJIGO-
VEZNICAH UVELJAV-
LJENA TVRDKA · STRO-
KOVNA TRGOVINA ZA
VSE POTREBŠČINE
KNJIGOVEZNIC

USTANOVljENO
1886

MERCINA IN DRUG

TRGOVINA S PAPIRJEM NA VELIKO

LJUBLJANA

KOLODVORSKA ULICA 8

TELEFON ŠT. 2232

GLAVNO ZASTOPSTVO IN SAMOPRODAJA
ZA SLOVENIJO VSEH IZDELKOV TOVARNE
ZA DOKUMENTNI IN KARTNI PAPIR

BRATJE PLATNIK, RADEČE

SLOVENSKI TISK

V Ljubljani, dne 15. marca 1931. — II. knjiga, št. 2.

IZ ZGODOVINE SLOVENSKIH TISKARN

JANKO GLASER

ZGODOVINA MARIBORSKIH TISKARN

Prvi, ki je pisal o tiskarstvu v Mariboru, je bil Leopold Stiefvater: njegov «Beitrag zur Geschichte des Buchdruckes und Buchhandels in Steiermark», ki je izšel v «Oesterr. Buchhändler-Correspondenz» 1887 (razen tega v ponatisu), poroča na kratko tudi o vseh dotakratnih mariborskih tiskarnah. Izčrpnější je anonimni članek «Ein hundertjähriges Jubiläum», ki ga je prinesel «Marburger Kurzweil-Kalender» za l. 1895.; tiče se takratne Kralikove (sedanje Mariborske) tiskarne. Zgodovino prve slovenske tiskarne v Mariboru je (anonimno) napisal dr. Fr. Kovačič v sestavku «Katoliško tiskovno društvo (in Cirilova tiskarna v Mariboru)», ki je izšel kot priloga k «Slov. gospodarju» 20. decembra 1917, obenem pa tudi kot ponatis. Vsi navedeni članki so mi pri sestavljanju te zgodovine dobro služili kot vir. Uporabil pa sem poleg njih tudi dolgo vrsto drobnih podatkov, nabranih deloma iz časopisja in knjig, deloma iz zapisnikov, matrik in drugega arhivalnega gradiva, zlasti na magistratu v Mariboru in v namestniškem arhivu v Gradcu. Samo tako je bilo mogoče vsaj nekoliko izpopolniti vrzeli, ki so jih gornji članki pustili odprte, ter popraviti razne netočnosti.

1. Mariborska tiskarna.

Prvo tiskarno je dobil Maribor leta 1795. Ustanovil (oziroma preselil v Maribor) jo je Franc Anton Schütz, ki ga moramo

smatrati sploh za prvega tiskarja na ozemlju bivše Spodnje Štajerske. Na oljnatem portretu, ki je sedaj last študijske knjižnice v Mariboru in ki kaže energičnega moža z odločnimi potezami, izrazitega podjetnika, je v levem spodnjem kotu prilepljen listič z zanimivimi tozadevnimi podatki; natisnjena je nanj (v frakturi, brez dvoma v Schützovi lastni tiskarni) sledeča avtobiografija:

Ich Franz Schütz ward in Kärnthen den 4ten Sept. 1755 gebohren, kamm im 12ten Jahre meines Alters in die Lehre zur Buchdruckerey, lehrnte durch 7 volle Jahre, half schon als Subject 1771 die erste deutsche neue Buchdruckerey zu Lemberg in Pohlen errichten. Im Jahre 1788 errichtete ich als Faktor von Laibach, nach Zilli die erste Buchdruckerey, allwo ich mir 1791 eine eigene neue Buchdruckerey anschafte, und 1792 diese erste Buchdruckerey nach Pettau führte, und 3 Jahre da blieb. 1795 errichtete ich wieder zu Marburg die erste, und für mich die letzte Buchdruckerey. Ich wurde von Herrn Fridr. Daber den 23ten Sept. 1806 in meinem Alter von 54 Jahren gezeichnet und gemahlen.

Vlogo, s katero je Schütz prosil za dovolitev tiskarne v Ptuj, je rešila deželna oblast dne 24. septembra 1791 pod številko 15.086, in sicer ugodno. Z dopisom z dne 3. oktobra istega leta mu okrožni urad v Mariboru poroča «razveseljivo vest», da se mu je ustanovitev tiskarne v Ptuj dovolila, ker je «vermög allerhöchster Entschlüssung vom 11ten, Gubernial-Kurrende vom 23ten August 1788, die Buchdruckerey ohnehin für ein freyes Gewerbe erklärt».

Franc Anton Schütz

Mišljen je s tem dvorni dekret z dne 11. avgusta 1788, razglašen v Notranji Avstriji dne 23. avgusta istega leta, s katerim sta se knjigo-trštvo in tiskarstvo proglasila za svobodno obrt, oziroma umetnost, vendar z izrecnim dostavkom, da sta podvržena policijskim in cenzurnim zakonom.¹ To omejitev okrožni urad v svojem dopisu posebej poudarja in zlasti opozarja na odlok z dne 20. januarja 1790, s katerim se za vsako knjigo brez cenzurnega dovoljenja predpisuje kazen 50 goldinarjev ter razen tega še izguba obrti.²

Nekaj nadaljnjih dopolnil k Schützovemu življenjepisu nudi namestniški arhiv v Gradcu (citiram NAG), vendar le v skromnem obsegu, ker so do leta 1830, ohranjeni samo repertoriji, dočim so akti sami po večini uničeni. Leta 1792. je Schütz prosil, da bi se mu dovolilo prodajati peresa, pečatni vosek in svinčnike,³ čemur se je brez dvoma ugodilo; kajti nekateri poznejši vpisi ga ne imenujejo samo «tiskarja», ampak obenem tudi «knjigotržca». Leta 1793. je prosil, da bi smel izdajati časopis («Inn- und erbländische Zeitung»)⁴; dovoljenja pa najbrž ni dobil, ker ni znano, da bi

bil v tej dobi izhajal v Ptujju kak časopis. Istega leta je prišel tudi v navzkrižje z zgoraj citiranim odlokom glede cenzure: natisnil je «samovoljno», brez cenzurnega dovoljenja pesem na čast «g. dvornemu svetniku pl. Oswalderju» in bil zato obsojen na 25 goldinarjev globe; vendar se mu je na posebno prošnjo čez dve leti denar vrnil, oziroma kazen črtala.⁵

V Ptujju je ostal Schütz le tri leta, ker za tiskarno očitno ni bilo dovolj zaposlitve. Od njegovih tamkajšnjih tiskov sta znana doslej dva v slovenskem jeziku: bibliografsko še nezabeležena izdaja «Hitre inu glatke poti»⁶ iz leta 1795. in Volkmerjev «Te Deum laudamus»⁷ iz leta 1795. Istega leta je izšla pri njem («vu Optuju pri Ferenczu Shüczu») tudi kajkavska knjižica «Nebezki paztir pogublyenu ovczu ische», nabožna pesem, ki jo je spesnil kapucinec Gregur Malevac, rojen leta 1732. v belokranjski Vinici.

Že leta 1794. je prosil Schütz za preselitev iz Ptujja v Maribor, kjer je bil sedež okrožnega urada. Istočasno se je za to mesto ter za tiskanje cirkularjev, kurend in tabel potegoval tudi celjski tiskar in knjigar Franc Jenko. Ko je Schütz za to zvedel, je v posebni vlogi prosil, naj se Jenku prošnja odbije⁸; in to se je tudi zgodilo. Jenko pri guberniju ni bil na najboljšem glasu, ker je ponovno omalovaževal cenzurne predpise, razen tega pa ravno leta 1794. zagrešil prestop, ki je po takratnih

¹ Prim. Handbuch aller unter... Joseph II... ergangenen Verordnungen und Gesetze. Wien 1789. Zv. 15., str. 885.

² V resnici grozi tisti odlok z izgubo obrti šele takrat, če se prestop ponovi (o. c. zv. 18., str. 571); okrožni urad je torej predpis samovoljno poostril.

³ NAG, pod fasc. 40, 15.086, 1791.

⁴ NAG, fasc. 40, 18.585, 1795.

⁵ NAG, fasc. 40, 303, 1795; fasc. 40, 8095, 1794; fasc. 40, 1851, 1795.

⁶ Naslov gl. na sliki. Knjiga je tiskana v 12°; v izvodu, ki ga hrani g. prof. Gabr. Majcen v Mariboru, je ohranjenih le prvih 238 strani, dočim konec (najbrž približno ena tretjina) manjka.

⁷ Glaser J., ČZN 1928, 60, opomba 6.

⁸ Prim. Šafařík, Geschichte der südslaw. Literatur, II, 290, 372; Valenčak D., SN 1875, št. 170 in 194; Valjavec M., SN 1875, št. 175. — Simonič, 136, citira netočno.

⁹ NAG, fasc. 53, 13.765, 1794.

pojmih skoraj že mejil na upornost: uprl se je eksekuciji zaradi zaostale cestne tlake ter pri tem žalil cestnega asistenta pl. Brandenaua in eksekutorja prostaka Vidiča.¹⁰ Skoraj gotovo so ta dejstva soodločala, da se je z odlokom gubernija z dne 11. oktobra 1794 priznala prednost Schützu. V rešitvi, ki jo je Schützu po nalogu okrožnega urada sporočil dne 8. novembra 1794 ptujski magistrat, se mu dovoljuje preselitev tiskarne «v celoti ali deloma», in sicer pod istimi pogoji, pod katerimi se mu je leta 1791. dovolila ustanovitev.

Njegovi prošnji, da bi obenem s tiskarno smel preseliti v Maribor tudi svojo čitalnico (Bücherlesekabine), pa gubernij ni ugodil, ampak odredil, da se mora «kabinet» ukiniti, knjige pa prodati¹¹; stal je namreč na stališču, da se more dovoliti taka naprava edino v glavnem mestu, «keineswegs aber in einem Kreise».¹² Vendar pričata dve poznejši vlogi, da je imel Schütz svoj «Lesekabine» tudi še v Mariboru, vsaj do leta 1797., ko je nad petimi njegovimi knjigami bil izrečen damnatur in se je znova odredila ukinitve.¹³

Kakor vemo že iz avtobiografije in je razvidno tudi iz zadnjih dveh zgoraj navedenih ptujskih tiskov, se je preselil Schütz v Maribor šele leta 1795.; da pa gotovo že tega leta, priča tiskovina «Danksagung an Se. Excellenz Grafen von Prandis... Marburg 1795»¹⁴, ki je brez dvoma eden prvih mariborskih tiskov; razen tega in nad vsak dvom zanesljivo pa dokazujejo to vpisi v NAG, kjer je Schütz v letu 1795. označen deloma še kot tiskar v Ptujju, deloma pa že kot tiskar v Mariboru. Puff navaja napačno letnico 1797¹⁵; zavedel ga je k temu pač «Bürgerbuch» mesta Maribora, ki na strani 52b resda omenja Schütza pod to letnico, vendar samo kot novozaprizeženega meščana: prisegel je dne 15. decembra 1797 na podlagi «osebne tiskarske pravice, podeljene mu od visoke deželne oblasti». Iz istega vira zvemo tudi, da je bil Schütz rojen v Celovcu.

Zanimivo je, da je leta 1795., torej istega leta, ko je prišel v Maribor, prosil Schütz še za eno koncesijo: da sme ustanoviti tiskarno v Judenburgu; gubernij pa je prošnjo zavrnil.¹⁶

V Mariboru si je uredil Schütz tiskarno v prvem nadstropju hiše na oglu Glavnega trga in Dravske ulice, ki je imela takrat številko 189 (v Puffovi monografiji številko 212) in je stala (do zgraditve novega mostu) približno tam, kjer je sedaj Velika kavarna. Prvo nadstropje je obsegalo 6 sob, 2 čumnati, kuhinja in predsoba.¹⁷ Oprema tiskarne je bila zelo skromna, tiskarski stroji leseni. Tiskarsko črnilo so izdelovali v domačem obratu in kadar so v ta namen na ulici ali na trgu v kotlih kuhali firnež, je bil to za mladino vedno velik in privlačen dogodek. Kljub skromnim sredstvom pa je izvrševal Schütz svoje tiske v relativno dobri opremi, ki priča ne samo o potrebnem strokovnem znanju, ampak tudi o okusu.

V tej, kakor pravi sam, «zanj zadnji» tiskarni je obratoval Schütz do svoje smrti dne 27. marca 1809, ko je umrl za jetiko (Lungensucht).¹⁸ Podrobnejših podatkov iz te dobe skorajda ni. Leta 1796. je zabeležena njegova prošnja, da bi smel tiskati registraturne ščitke (Registraturs-Schildl) za upravne urade v mariborskem in celjskem okrožju¹⁹; eno leto pozneje se poteguje za naslov okrožnega tiskarja in za pravico, da bi smel izobesiti cesarskega orla, vendar brez uspeha.²⁰ Kljub temu pa je glavni odjemalec tiskarne brez dvoma bil okrožni urad s svojimi kurendami in raznimi uradnimi tiskovinami. Od neuradnih²¹ Schützovih tiskov iz Maribora zaslužijo omembo njegove slovenske knjige: natisnil je leta 1807. Volkmerjevo «Hvalo kmetizhkega stana ino tobazhie trave»²², okoli leta 1808.

¹⁰ NAG, fasc. 253, 6652, 1794.

¹¹ NAG, fasc. 40, 6813, 1795.

¹² NAG, fasc. 40, 6043, 1795.

¹³ NAG, fasc. 40, 2806, 1797.

¹⁴ Schlossar A., Die Literatur der Steiermark 1886, 89.

¹⁵ Puff R. G., Marburg in Steiermark, I, 53; II, 207.

¹⁶ NAG, fasc. 40, 11.562, 1795.

¹⁷ Stara zemljiška knjiga mesta Maribora, zv. 58, str. 481.

¹⁸ Mrtvaška knjiga mestne župnije Maribor, II, 181.

¹⁹ NAG, fasc. 40, 235, 1796.

²⁰ NAG, fasc. 53, 1071, 1797.

²¹ «Correspondent für Untersteiermark» 1862, št. 27, beleži kot njegov tisk vabilo k dobrodelnemu koncertu, ki se je vršil 22. aprila 1805 v korist mestni bolnišnici.

²² Simonič, 571 in 610. V nadaljnjem Simoniča ne citiram posebe.

mariborsko izdajo Breznikove «Vezhne prattike»²³, leta 1809, drugi natis «Malega besedi-sha»²² — vse tri za mariborskega knjigoveza in knjigarja Jožefa Merzingerja. Po tipu črk je verjetno, da je tudi apokrifna, bibliograf-sko doslej nezabeležena «Prava ino Refnizhna Myra nafhiga lubesniviga Gospoda Jesusa Kristusa»²⁴ izšla iz njegove tiskarne, bodisi v Mariboru bodisi že prej v Ptujju.

Po Schützovi smrti je prevzel podjetje nje-gov pastorek Ignacij Dunschegg²⁵, ro-jen neznanokje²⁶ okoli leta 1787., torej takrat šele 22 let star. Morda je to bil vzrok, da je šele dve leti pozneje bil sprejet med meščane: prisegel je dne 30. decembra 1811, in sicer kot «okrožni tiskar».²⁷ O njegovem delu ne vemo drugega, ko da ga je nadaljeval v istih prostorih in v istem skromnem obsegu. Leta 1810. je registrirana njegova prošnja, da bi smel zvišati ceno tiskovinam o pripregi.²⁸ Iz

istega leta je tudi edini njegov tisk, ki je znan: 1. izdaja Verdinkovega «Vsakdanjega kruha».²⁹ Že 29. avgusta 1817 je Dunschegg umrl, star komaj 30 let; pobrala ga je griža.³⁰

Njegov naslednik je postal Jožef (Karl) Janschitz, iz stare mariborske rodbine, ki se je že v 15. stoletju priselila v mesto iz so-sednega Pobrežja.³¹ Rodil se je dne 17. marca 1794 v isti hiši, ki je v njo eno leto pozneje Schütz vselil svojo tiskarno, in sicer kot sin registratorja pri okrožnem uradu.³² Izučil se je tiskarstva pri Dunscheggju, služil pozneje nekaj časa pri vojakihi v Pragi, a bil kot nad-številjen koncem leta 1816. odpuščen ter je spo-mladi leta 1817. stopil znova pri Dunscheggju v službo. Že par mesecev nato je njegov moj-ster umrl; ker je bil neporočen, je v oporoki izročil tiskarno pomočniku Janschitzu, ki naj bi kot odškodnino za to izplačal 5000 goldi-narjev njegovim sorodnikom. Janschitz je takoj prosil za podelitev tiskarske pravice in še tekom istega leta dobil rešitev, ki jo kot primer navajam v celoti in v izvorniku:

Nr. 9717.

An Joseph Janschitz, Provisor
der Dunscheggischen Buchdruckerey in Marburg.

In Anbetrachte, daß das Kreisamt mit der bis-herigen Besorgung der Buchdruckerey des Joseph Janschitz besonders zufrieden zu seyn sich er-klärte, derselbe durch Uibertragung dieser Ge-rechtsame an einen Andern die ganze Universal-Erb-schaft — weil er die Bedingungen des Testa-

²³ Kidrič, ČZN 1924, 112—116. — Tamkajšnjo trditev, da nahajamo ilustracije samo v 2. oddelku knjige, je treba popraviti: v originalno vezanem izvodu, ki mi je na razpolago, so slike planetov razdeljene čez vso knjigo, vendar niso vštete v paginacijo; slika, ki predstavlja zvezdoglede, pa je pred naslovno stranjo.

²⁴ Tiskovina obsega samo en list v velikosti 40·5 cm × 33 cm, natisnjen samo po eni strani. Na koncu stoji sledeča (fingirana) označba: Leto je drukano v Kölln 1700 Sdaj je pak dol spifano, ino Shegnano.

²⁵ NAG, fasc. 53, 6608, 1809.

²⁶ Mariborski «Bürgerbuch» ga označuje kot «gebürtig aus Gonobitz»; vendar ga ne poznajo ne matrike v Konjicah ne v Smihelu pri Pliberku, kamor spada kraj Konobec.

²⁷ Bürgerbuch, 43 b.

²⁸ NAG, fasc. 57, 437, 1810.

²⁹ Glaser J., ČZN 1925, 154.

³⁰ Mrtvaška knjiga mestne župnije Maribor, II, 228.

³¹ Puff, o. c. I, 53.

³² Krstna knjiga mestne župnije Maribor, IV, 151.

menten nicht erfüllen könnte — verlieren würde, sich also auch bey ihm um Abwendung eines Schadens handelt, die hinterlassenen Mündel des verstorbenen Buchdruckers gleichfalls leiden würden, das Kreisamt die 30jährigen guten Dienste seines Vaters anrühmt, und endlich der Magistrat und das Kreisamt denselben den übrigen Competenten vorgezogen hat, so wurde ihm Joseph Janschitz die gebetene Buchdruckerey-Gerechtsame in Marburg mit hohen Gubernial-Dekret vom 26. November d. J. Zahl 28982 verliehen.

Dieses wird ihm in Erledigung seines Gesuches vom 1. September d. J. unter Rückschluß der Beylagen, mit dem Beyfügen erinnert, man versehe sich zu demselben, daß er sich die schleunige Beförderung der kreisämtlichen Druckerarbeiten so wie bisher auch in Hinkunft besonders angelegen seyn lassen, und die genaue Beobachtung der bestehenden Zensurvorschriften sich stets gegenwärtig halten werde.

K. k. Kreisamt Marburg am 13. Dezember 1817.

K r e u z b e r g.

P e e r.

Naklonjenost, ki jo je užival Janschitz pri okrožnem uradu (v precejšnji meri gotovo zaradi očeta), je razen iz gornje rešitve razvidna tudi iz kurende št. 8459 z dne 27. septembra 1819, s katero se vsi uradi mariborskega okrožja pozivajo k prenumeraciji kurend in drugih okrožnih tiskovin za l. 1820. ter se jim najodločneje (nachdrucksamst) predpisuje, da do 1. novembra pošljejo predplačila okrožnemu tiskarju Jožefu Janschitzu. Da je ta več ali manj stalno — vsaj do približno 1830 — tiskal za urade, zlasti konskripcijske tiskovine, je razvidno tudi iz raznih vpisov v NAG, n. pr. v letih 1822, 1826 in 1829.

Dne 14. junija 1818 se je Janschitz poročil z Ano Leberjevo, 30letno hčerko mariborskega mesarja.³³ Meščan je postal 12. januarja 1825.³⁴

Izmed izprememb, ki so se v teku njegovega več ko 40letnega lastništva izvršile v tiskarni, je najvažnejša ta, da je dobila nove prostore. Od svojega svaka, mesarja in gostilničarja Leberja, je 1828 kupil Janschitz hišo v Drav-

ski ulici št. 208 (pri Puffu št. 214) in v njo preselil tiskarno. Bila je to ena najstarejših hiš v Mariboru, s stisnjenimi oboki in težkimi železnimi vrati; služila je svojčas kot ječa³⁵ in stala približno tam, kjer je sedaj prvi viadukt mostu. Prostori v njej za tiskarno najbrž niso bili primerni, zato je Janschitz 1. julija 1838 hišo zopet prodal (za 5300 goldinarjev),³⁶ sam pa se preselil v Poštno ulico, v hišo št. 79 (sedaj Jurčičeva ulica št. 4), katero je že nekoliko prej (20. maja istega leta) kupil za 8000 goldinarjev.³⁷ V tej hiši z lepim starim portalom iz leta 1609. je ostala tiskarna do danes. Janschitz jo je namestil v prvem nadstropju, ki je obsegalo takrat pet neobokanih in dve obokani sobi ter po dve obokani kuhinji in čumnati.³⁷

Prilike za tiskarno so se medtem radi konkurence graških tiskarjev znatno poostrile.

³³ Poročna knjiga mestne župnije Maribor, I, 345.

³⁴ Bürgerbuch, 49.

³⁵ Puff, o. c. I, 93.

³⁶ Stara zemljiška knjiga mesta Maribora, zv. 39., str. 1.

³⁷ Stara zemljiška knjiga mesta Maribora, zv. 36., str. 241.

Jasno se čuti to že iz voščila, ki ga je razposlal Janschitz k novemu letu 1850. V njem obljublja, da hoče tudi v bodoče izvrševati naročena dela «hitro, korektno, na dobrem papirju in poceni», zato upa, da ga slavni uradi, «obschon die Grätzer Buchdrucker und Lythographen durch alle nur mögliche Art ihre Ankündigungen im Kreise in Wirksamkeit zu setzen trachten», vendarle ne bodo prezrli, ker na noben način ne bo dal povoda, «da bi naročali potrebščine od drugod». Zaključuje s sklicevanjem na svojstvo okrožnega tiskarja, češ, «lassen Sie mich also als Kreisbuchdrucker mit denen Kreisesarbeiten bittlich anempfohlen seyn». Zlasti huda je bila konkurenca v tridesetih in štiridesetih letih, ko so graški tiskarji v medsebojnem tekmovanju tako znažali cene, da skoraj sami niso mogli več izhajati. V tej dobi je tudi mariborski okrožni urad svoje tiskovine (vsaj deloma) nabavljaj iz Gradca.

Izboljšale so se razmere šele po letu 1848. in šele takrat se je začela tudi tehnična obnova tiskarne. Leta 1850. je bil kupljen železen tiskalni stroj, leta 1857. prvi veliki tiskalni stroj (Schnellpresse).

Izpremema se je izvršila medtem tudi v vodstvu tiskarne: leta 1852. je Janschitzov sin Edvard postal solastnik podjetja, ki se je odlej imenovalo «Janschitz & sin». Ostalo je pri tem do leta 1859., ko je Jožef Janschitz — sredi priprav, da tiskarno premesti v pritličje in jo popolnoma prepusti sinu, sam pa se umakne v pokoj — dne 18. decembra za srčno kapjo

umrl.³⁸ Istega leta je podjetje izgubilo tudi naslov «okrožna tiskarna», ker so se okrožni uradi ukiniti.

Število Janschitzovih slovenskih tiskov je neznatno: Verdinkov «Vsakdanji kruh», izdaje 1824, 1841 in 1847³⁹, Kremplov «Nemfloklovenfki Katekismus» 1826⁴⁰, Zabukoškov «Šveti krish» 1843, Castellijev oklic «Kaj pa fe sdaj godi v' Bezhu» 1848, Lahove «Duhovne pesme za šolsko mladost» 1850⁴¹, ter «Venec pobožnih molitev» s prilogo «Venec cerkvenih pesmi» 1858. Za razdobje štirih desetletij je to presenetljivo majhna žetev in kaže, da je bil Maribor v tej dobi za Slovence kulturno skoraj popolnoma mrtev. Vendar moramo pri tem upoštevati, da je del takratnih mariborskih knjig, tako nemških kakor slovenskih (med temi zlasti Ferlinčeve), bil tiskan v Gradcu. Tehnično je zanimivo, da se od leta 1850. naprej pojavi tisk v gajici, da pa je tiskarna v ta namen posebe nabavila le nekatere tipe črk, dočim si je pri drugih (večjih) pomagala tako, da je strešice dostavljala.

Kot donesek k zgodovini javnih knjižnic pri nas bodi tu še omenjeno, da je Jožef Janschitz prosil leta 1849. za dovolitev izposojevalne knjižnice in z odlokom gubernija z dne 19. decembra 1849, št. 21.920, to dovolitev tudi dobil. Knjižnica je obratovala tudi še pod njegovimi nasledniki. (Se bo nadaljevalo.)

³⁸ Mrtvaška knjiga mestne župnije Maribor, III, 27.

³⁹ Glaser J., ČZN 1925, 155.

⁴⁰ Ilešič, ČZN 1905, 84.

⁴¹ Ilešič, ČZN 1907, 174; Glaser J., ČZN 1928, 59.

O RAZLIČNIH TEHNIKAH TISKA IN NJIHOVIH POSEBNOSTIH

VIII.

PREGLED REPRODUKCIJSKEGA POSTOPKA S TREMI BARVAMI

Dokler ni prevzela odločilne vloge v reprodukciji fotografija, so tiskali slike po barvatih originalih najbolj uspešno z litografijo. Tudi najtežje originale so razdelili v mnogo barv in nijans ter jih tiskali tolikokrat, kolikor je bilo potrebno, da so dobili v reproduk-

ciji barve originala, tiskane barvo poleg barve, ali barvo čez barvo. Ta postopek je težaven, dolgotrajen in drag. Doseženi uspehi so večkrat prvovrstne umetnine.

Današnji prevladujoči postopki so vedno bolj mehanični in se poslužujejo različnih in mnogoštevilnih sredstev, med katerimi je najvažnejša fotografija.

Temeljno načelo reprodukcije postopka je v dejstvu, da imamo tri normalne pisane

barve, iz katerih nastanejo vse druge barve, odnosno vsi odtenki barv. Izvzete so tu zlata in srebrna barva, deloma pa tudi črna in siva; belo barvo daje podloga, na katero tiskamo. Na tem načelu je nastal reprodukcijski postopek s tremi barvami, ki naj, tiskane ena na drugo, dajo vse barve originala. Če je potrebna še zlata ali srebrna, je treba ti dve barvi še dotiskati; za dosego popolne točnosti je treba dotiskati večkrat tudi črno (postopek s štirimi barvami) ali kako drugo, ki jo tri «normalne» barve ne prinesejo popolnoma čisto.

Normalne barve: rumena, rdeča in modra, tiskane ena na drugo, dajejo različne barve in njihove odtenke po količini posameznih barv, ki se ob tisku medsebojno «mešajo».

Primer: Na rumeno rdeča dá oranžno, neznatno modre v tretji barvi to oranžno nekoliko potemni; več modre v pravem razmerju z rumeno in rdečo dá rjavo; rdeča in modra, če izostane pri tem rumena, dasta violetno, ki vleče tem bolj na rdeče, čim večji je pri tem del rdeče, odnosno bolj na modro, čim več je modre itd.

Za vsak tisk s tremi barvami je torej treba treh tiskal; vsako izmed teh tiskal mora imeti: prvo vso rumeno barvo, ki jo ima original mešano z drugimi barvami z enako vrednimi odtenki na celi ploskvi; drugo na enak način rdečo barvo in tretje na enak način modro barvo. S treh teh tiskal tiskamo potem: najprej rumeno, na rumeno rdečo, na to pa še modro. Postopek je izvedljiv s tiskom z vzbokline, s tiskom iz izdolbenine in deloma tudi s tiskom s ploskve (offsetni tisk in tisk z želatine).

Tiskala za tisk s tremi barvami napravimo s fotomehaničnim postopkom, ki pa potrebuje mnogo spretno izvedenih popravil.

Original fotografiramo s tremi različnimi filtri, torej trikrat, in sicer na pankromatične

plošče, ki so občutljive za vsako barvo. Na ta način iščemo tri izvlečke barv: izvleček rumene, rdeče in modre barve. Violetni filter zadržuje rdečo in modro barvo, z njim izvlečemo rumeno; zeleni filter zadržuje rumeno in modro barvo, z njim izvlečemo modro. Toda kljub velikemu tehničnemu napredku v tem pogledu nismo še tako daleč, da bi mogli dobiti popolnoma čiste izvlečke. Vsak izvleček ima še kolikor toliko drugih barv, kar je treba popraviti z retušo na negativu, na pozitivu in deloma tudi na gotovem tiskalu, če je tu popraviljanje tudi mogoče. Za popravila je treba spretnih, prvovrstno šolanih moči.

Dovršen fotografski posnetek prenesemo na snov, iz katere naj nastane tiskalo ter nadaljujemo postopek, dokler tiskalo ni izgotovljeno; nato napravimo odtiske ter popravimo še, če se dá popravljati.

Postopek s tremi barvami uporabljamo danes največ pri tisku z vzbokline, kjer je tiskalo izjedkana ploskanica, ali pri tisku iz izdolbenine, kjer je tiskalo izjedkana bakrena plošča ali valj. Postopek za tisk z vzbokline je toliko ugodnejši, kolikor so popravila na ploskanci še vedno mogoča, dočim so popravila pri drugem omenjenem postopku skoro popolnoma izključena. Dovršen tisk s ploskanc je mogoč samo na prevlečeni papir za umetniški tisk, dočim se s tiskom iz izdolbenine tiska lahko tudi na druge, manj drage vrste papirja. Postopek pri tisku iz izdolbenine je mnogo težavnejši, toda dobro doseženi uspeh ima pa velike prednosti: zaradi tega, ker so pri tem postopku barve nanesene druga na drugo v različnih debelinah, so globine in odtenki barv briljantnejši in dosežemo večjo plastiko, dosežena črna barva je mnogo jačja.

Miroslav Ambrožič.

Najpeč je svetu vredna tista knjiga, ki v zlatem vezu skriva nauke zlate.

Shakespeare.

Najlepši trenutki dneva so tisti, ko se razgovarjam s knjigami in njih avtorji, bodisi da jih berem, bodisi da v mislih še enkrat preživim, kar sem bral. Če nima kdo na vsem svetu prijatelja, svetovalca in tolažnika, vsaka dobra knjiga mu je prijateljica, najboljša, vedno zvesta prijateljica, svetovalka in tolažnica.

Meško.

SLOVENSKA BIBLIOGRAFIJA

SESTAVIL J. ŠLEBINGER

ZA LETO 1930

II. Knjige in brošure. 2. del.

57. **Albreht Ivan:** Začarana bukev. Samozaložba. Natisnili brata Rodè & Martinčič v Celju. 1930. 48 str. 16°.
58. **Berndorff H. R.:** Vohuni. Prevedel Josip V a n d o t. Ljubljana. Tisk in založba: Tiskarna «Slovenija». 1930. (III) + 220 str. 8°.
59. **Bevk France:** Gospodična Irma. Izdala in založila Vodnikova družba. Ljubljana. Natisnila Delniška tiskarna, d. d. 1930. 115 str. 8°.
60. **Bevk France:** Julijan Sever. Trst. Književna družina «Luč». Tiskala tiskarna «Edinost». 1930. 112 str. 8°.
61. **Bjedrich Miklavž:** Ponesrečena zaroka in druge povesti. Iz lužiške srbščine prevel France B e v k. Trst. Književna družina «Luč». Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost». 1930. 107 str. 8°.
62. **Bradač Fran:** Slovensko-nemški slovar. Slovenisch-deutsches Wörterbuch. S sodelovanjem dr. I v. P r e g l j a. Ljubljana. Založila Jugoslovanska knjigarna. Natisnil J. Krajčev nasl. v Novem mestu. 1930. XXIV + 625 str. M. 8°.
63. **Brežnik Pavel:** V senci nebotičnikov. Ljubljana. Izdala in založila Vodnikova družba. Natisnila Delniška tiskarna, d. d. 1930. 120 str. 8°.
64. **Bučar Josip:** Zgodovina srednjega veka. Za višje razrede srednjih šol. Druga popravljena in skrčena izdaja. Odobrilo ministrstvo prosvete v Beogradu z odlokom S. N. br. 46.459 z dne 16. decembra 1929. Ljubljana. Založila Jugoslovanska knjigarna. Natisnila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu. 1930. VI + 267 str. V. 8°.
65. **Cankar Ivan:** La mia vita. Traduzione dallo sloveno, studio critico e note di Bartolomeo C a l v i. «Mussolinia» Edizioni Paladino. Mantova. 1930. 268 str. V. 8°.
66. **Čehov Anton P[avlovič]:** Anjuta — Novele. Prevedel Josip V i d m a r. Ljubljana. Založba Modra ptica. Načrt za platnice izdelal Ivo Spinčič. Tiskala tiskarna Merkur. 1930. 333 str. 8°.
67. **Černejeva Anica:** Metuljčki. [Mladinske pesmi.] Založila in tiskala Zvezna tiskarna v Celju. 1930. 56 str. 8°.
68. **[Debevec Josip:]** Stric Jaka, vzor popotnega junaka. V 137 slikah in skovanih verzih priredil Misijonski stric. Tisk in založba Misijonske tiskarne v Grobljah. 40 str. M. 4°.
69. **Devetdnevica** pred prvim petkom vsakega meseca. Izdala in založila Družba sv. Klaverja v Ljubljani. (B. k. in t.) 1930. 32 str. 16°.
70. **Dimnik Stanko:** Logaritmično računalo. Samostojna priloga k izvestju tehniške srednje šole v Ljubljani za šolsko leto 1929/1930. Ljubljana. Založila tehniška srednja šola. Natisnila Učiteljska tiskarna. 1930. 44 str. V. 8°.
71. **Dolžan Franc:** Mineralogija in geologija za višje razrede srednjih šol. Z 274 slikami in 1 prilogo. V Ljubljani. Izdala in založila Tiskovna zadruha. Natisnila Delniška tiskarna, d. d. 1930. 208 str. V. 8°.
72. **Dražba, Velika javna,** premičnin v gradu Szapary v Murski Soboti od 4. avgusta 1930 naprej. Prekmurska tiskarna v Murski Soboti. 100 str. 8°.
73. **Ekскурzija** Jugoslovanskega šumarskega udruženja v Kamniško Bistrico dne 9. septembra 1930. Ljubljana. Tiskala Jugoslovanska tiskarna. 1930. 23 str. s slikami in orientacijsko skico. V. 8°.
74. **Fakin Anton:** Šolski botanični vrt in botanične ekskurzije. Kratko navodilo za napravo šolskega botaničnega vrta s posebnim ozirom na prirodopisni pouk v osnovnih, meščanskih in nižjih srednjih šolah v smislu delovne šole. Ljubljana. Založila Banovinska zaloga šolskih knjig in učil. Tiskarna «Merkur». 1930. 64 str. M. 8°.
75. **Film.** Kultura, vpliv, zabava. Priredil, izdal in založil Franjo A l e š. Ljubljana-Glince. Tiskal Makso Hrovatin. 1930. 96 str. 16°.
76. **Galsworthy John:** Temni cvet. Prevedel Oton Ž u p a n č i č. Ljubljana. Založba Modra ptica. Načrt za platnice izdelal Ivo Spinčič. Tiskala tiskarna Merkur. 1930. 303 str. 8°.
77. **Grum Slavko:** Dogodek v mestu Gogi. Igra v dveh dejanjih. Samozaložba. Natisnila Delniška tiskarna d. d. v Ljubljani. (1930.) 64 str. 8°.
78. **Humek Martin:** Boj sadnim škodljivcem! Kako zatirajmo zajedavce sadnih rastlin. V Celju. Izdala in založila družba sv. Mohorja. Natisnila Mohorjeva tiskarna. 1930. 96 str. V. 8°.
79. **Ideja, Ciril-Metodijska,** v luči vere in kulture. [Uredil prof. dr. Fr. G r i v e c.] Ljubljana. Natisnili J. Blasnika nasl., univerzitetna tiskarna in litografija, d. d. 1930. 55 str. 4°.
80. **Imenik, Telefonski,** kraljevine Jugoslavije V Ljubljani. Izdala in založila direkcija pošte in telegrafa. Natisnila Delniška tiskarna, d. d. 1930. 120 str. in inserati. V. 8°.

81. **Industrija**, večje trgovine in obrti v dravski banovini. Trgovski kompas. Izdala in založila «Reklama Saturn». Ljubljana. Tiskala Ljudska tiskarna v Mariboru. (1930.) 208 str. 8°.
82. **Kalan Janez Ev.**: Mir Vam — Slovenci! Glas z Nemškega. Pismo rojakom iz tujine. Ljubljana. Založil pisatelj. Tiskala Jugoslovanska tiskarna. (1930.) 168 str. M. 8°.
83. **Katalog** perutninarske in kuncerejske razstave. Prireja odsek za perutninarstvo in kuncerejo Kmetijske družbe v Ljubljani. Tiskala Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani. 1930. 12 str. 8°.
84. **Katalog** razstave sodobne grafike. Uredil Miha Maleš. Ljubljana. Tiskarna «Slovenija». Maj 1930. (24) str. V. 8°.
85. **Katekizem, Katoliški**. Nauk in molitve. Priredilo ljubljansko in mariborsko katehetsko društvo. Ljubljana. Založil škofijski ordinariat ljubljanski. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. 1930. 192 str. 8°.
86. **[Kleinmayr Ferdo]** psevd. **Plemič Ferdo**: Zadnji Lutrovci na Vipavskem. Povest iz minulih časov. Trst. Književna družina «Luč». Tiskala, izdala in založila tiskarna «Edinost». 1930. 120 str. 8°.
87. **Knjigarna** Učiteljske tiskarne v Ljubljani. Cenik učil. Natisnila Učiteljska tiskarna. 1930. 40 str. V. 8°.
88. **Kolar Ivan Janez**: Preporodovci. 1912—1914. (1914—1918.) Založila in tiskala tiskarna Ant. Slatnar v Kamniku. (Ovitek opremil inž. arh. Janko Omahen.) 1930. 170 str. s slikami. 8°.
89. **Koncert** v čast udeležencem III. kongresa slovenskih geografov in etnografov v Ljubljani. Izvaja pevski zbor Glasbene matice v Ljubljani. Tiskali Blasnika nasl. (1930.) 10 str. M. 8°.
Slovensko besedilo s francoskim prevodom.
90. **Kovačič Fran**: Kritika ali noetika. Nauk o spoznanju. Tiskala in založila tiskarna sv. Cirila v Mariboru. 1930. VIII + 172 str. 8°.
91. **Kovačič Fran**: Občna metafizika ali ontologija. Druga, pomnožena izdaja. Maribor. Tiskala in založila tiskarna sv. Cirila. 1930. VIII + 255 str. 8°.
92. **Krajina, Julijska**. Nacionalno-kulturni pregled. Uredio dr. Lavo Čermelj. Prilikom kulturne izložbe Julijske Krajine u Beogradu 27. IV.—7. V. 1930. Izdala Organizacija jugoslovenskih emigranata u Jugoslaviji. Štampala Delniška tiskarna, d. d. u Ljubljani. 1930. 76 str. z zemljevidom Julijske krajine. V. 8°.
(Cir.)
93. **Križ, Rdeči**. Čemu je, kako deluje. Ob prvi desetletnici ljubljanskega oblastnega odbora Rdečega križa. Ljubljana. Izdal in založil ljubljanski oblastni odbor Rdečega križa. Učiteljska tiskarna. 1930. 28 str. 8°.
94. **Lavtižar Josip**: V Kartago! Potopis s tremi podobami. Samozaložba: Rateče-Planica. Natisnila Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani. 1930. 63 str. 8°.
95. **Lazar Štefan**: Kraljica Estera. Roman. Iz madžarščine prevedel Fr. Kolenč. Murska Sobotna. Samozaložba. Tisk Prekmurske tiskarne. 1930. 174 str. V. 8°.
96. **Leben Stanko**: Italijanska vadnica. Za šole in samouke. I. in II. del. Ljubljana. Založila Jugoslovanska knjigarna, Natisnila Jugoslovanska tiskarna. 1930. (V) + 135 + 158 str. 8°.
97. **Lesjak Anton**: Božjepotna kapelica Naše ljube Gospe Lurške v Rakovniku p. Št. Jerneju. Natisnil J. Krajčev nasl. v Novem mestu. 1930. 32 str. in 3 slike. M. 8°.
98. **Lokar Janko**: Ptičarji. Njihova odreja in vzgoja. Ljubljana. Založilo društvo ljubiteljev ptičarjev. Tiskali J. Blasnika nasl. 1930. 280 str. 8°.
99. **Lupša Ferdo**: V džunglah belega slona. Doživljaji in vtiski s pohodov po notranjosti Zadnje Indije. Ljubljana. Izdala in založila Vodnikova družba. Natisnila Delniška tiskarna d. d. 1930. 113 str. in zemljevid Zadnje Indije. 8°.
100. **Matko Ivan**: Protituberkulozni dispenzar v službi socialno-higienske borbe proti jetiki kot ljudski in kužni bolezni. I. del. Maribor. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Tiskala tiskarna sv. Cirila v Mariboru. 1930. 344 str. — II. in III. del. Str. 345—810. 25 tabel, 42 slik in 24 vzorcev tujih tiskovin. V. 8°.
101. **Menice**, menični protesti in drugo po novem meničnem zakonu z dne 28. novembra 1928. Kratka navodila z obrazci. Sestavil K r a m e r Rudolf, javni notar v Brežicah. Samozaložba. Natisnila Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani. [1930.] XIV + 178 str. M. 8°.
102. **Mérimée Prosper**: Šentjernejska noč. (Chronique du règne de Charles IX.) Roman. Poslovenil Oton Župančič. Ljubljana. Založila Modra ptica. Tiskala tiskarna Merkur. 1930. 281 str. 8°.
103. **Mravljak Josip**: Šolstvo v Vuzenici. Založil Jos. Mravljak v Vuzenici. Tiskala Mariborska tiskarna v Mariboru. 1930. 34 str. 8°.
104. **M[ulaček] I[van]**: Učbenik angleškega jezika. Ljubljana. Založila Jugoslovanska tiskarna. 1930. (VIII) + 296 str. M. 8°.
105. **Načrt**, Podrobni učni in vzgojni, za osnovne in meščanske šole. Izdalo ljubljansko in mariborsko katehetsko društvo. Ljubljana. Založil škofijski ordinariat ljubljanski. Natisnila Jugoslovanska tiskarna. 1930. 112 str. 8°.
106. **Navodila** za vzdrževalna dela na cesti. (Sestavil pomočnik bana: dr. Otmar P i r k m a j e r.) Ljubljana. V samozaložbi. Natisnila tiskarna «Merkur». 1930. 8 str. 8°. (Se bo nadaljevalo.)

FOTOGRAFIJA

Moderna smer v fotografiji.

Strokovni listi kakor tudi številne ilustrirane revije in magazini zadnjih dveh let priobčujejo vedno pogosteje slike, katere je prav za prav težko uvrstiti v do sedaj običajne oblike posnetkov. So to različna tihožitja, drobni detajli v zvezi s svetlobnimi učinki, zarisane perspektive, dalje posnetki z višine, prirodoslovne slike in še vse polno najrazličnejših domislekov. Iz vseh teh slik odseva nova, povsem moderna smer, ki je vidno popolnoma prelomila tradicijo dosedanje umetnostne fotografije. Prav tako, kot se je godilo pred desetletjem v vseh panogah umetnosti.

Prijatelj, ki je nedavno ogledoval veliko mednarodno razstavo fotografije na Dunaju, mi je pripovedoval med drugim, da je razstavni odbor do sedaj toliko priljubljene «pokrajinske motive» menda sploh odklanjal. Na tej razstavi, pri kateri so sodelovali najrazličnejši narodi Evrope kakor tudi Amerike in celo Japonska, je bilo videti zelo mnogo lepih in učinkovitih posnetkov v vseh mogočih tehnikah, pa je bilo tudi obilo slik v svojem bistvu docela nepojmljivih. Pretežna večina razstavljenih slik je bila v tehničnem pogledu na toliki višini, da tega niti ni mogoče opisati.

Bistvo te moderne smeri v fotografiji leži v tem, da fotograf ne išče motivov več v lepoti prirode,

temveč skuša z naravno ali umetno svetlobo doseči svetlobne učinke v velikih ploskvah, pri čemer se poslužuje za kompozicijo slike najpreprostejših sredstev. Razdelitev prostora v sliki in svojevrstna ubranost premih črt so poleg dobro spajajočih se senc in svetlih polj najznačilnejša svojstva te moderne smeri. Za notranje razumevanje pa je največkrat potrebno osebno prisostvanje pri vodstvu razstave ali pa izčrpen komentar. Seveda je pa tudi mnogo posnetkov, ki na prvi pogled prav ugodno učinkujejo na opazovalca, ne glede na to, da vzroka tega ugodja ni mogoče takoj vsaj približno označiti.

Nedvomno je, da fotografija ne bo ostala na svojih starih potih, pa tudi današnja nova smer ne bo obveljala v vsem; lepe pokrajine z nekoliko moderno kompozicijo bodo prej ko slej zadovoljevale oko in srce vseh prijateljev narave. Poživelo pa bo zanimanje za naravoslovne posnetke kakor tudi za preproste, a močno naturalistične slike iz vsakdanjega življenja. Resne strokovne revije prinašajo v sliki in besedi prav različne primere o moderni fotografiji ter njih ocene in mnenja, nikjer pa ni opaziti kakršnihkoli podrobnejših navodil za posnemanje v novi smeri; vsakdo naj sam išče vsebine in učinkov svojih kompozicij.

Pogoj vsemu fotografovemu udejstvovanju, zlasti še pri posnetkih moderne smeri, pa je popolno obvladanje tehnične strani fotografije; kajti številni svetlobni učinki zahtevajo vzorno razvite plošče in še predtem nedvomno točno osvetljenje.

Zima in sneg.

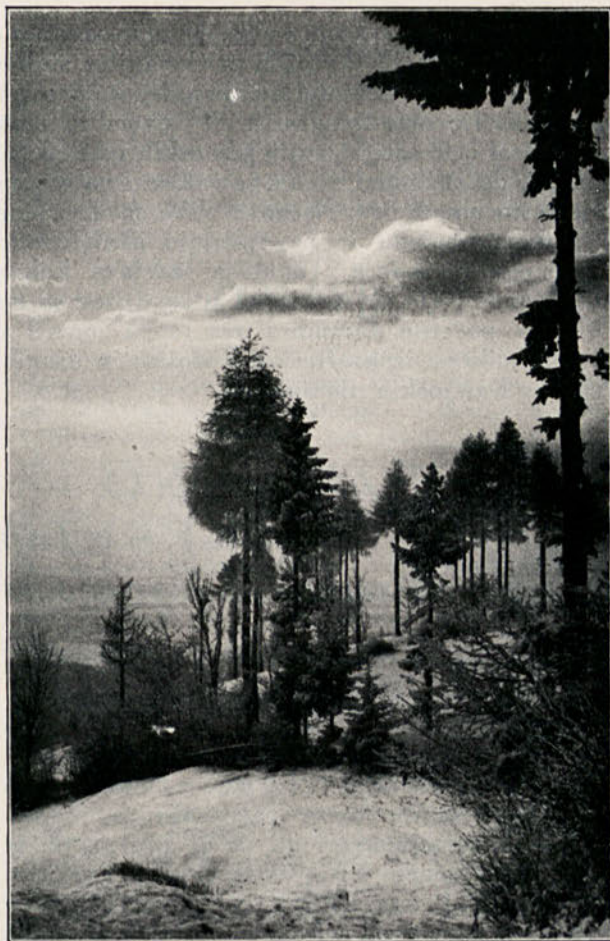
Kakor je bila do nedavna zima strašilo za stare in mlade, tako in še bolj se je danes veseli mladina; kajti dandanašnja zima nudi mladim in starim obilo možnosti za razvedrilo, pa tudi prijateljem prirode, kamor prištevam domala vse ljubitelje fotografije. Smelo trdim, da je zimska pokrajina bodisi na ravni, bilo v vasi, mestu ali pa v gorah zdaleka lepša in slikovitejša kot v ostalih letnih časih. Zasnežena polja in hiše, od robu katerih vise debele ledene sveče, dalje kupi snega po cestah, pobeljene strehe, rahla megla, skozi katero jedva prodira šibka solnčna svetloba, ivja polno grmičje in drevje, ki se kakor biseri blešče v solncu in končno nepopisno veličastje zimske prirode v gorah, vse to nudi ljubitelju prirode in fotografu še posebej neštete možnosti udejstvovanja. Kako lepi so posnetki dreves, obloženih s snegom, ali tudi samo posameznih vejic, in kako mehke so snežne ploskve s svojimi modrikastimi sencami! Ne zamudimo torej nobene prilike in pohitimo s kamero v zimsko prirodo; kajti kdor fotografira, ima več od življenja. Pa ne samo v prirodi, tudi doma je pozimi lepo.

Zimska fotografija.

Pri pokrajinski fotografiji vobče, zlasti še pri posnetkih vode, ledu ali snega so neobhodno potrebne barvnoobčutljive plošče ali film, od česar največ zavisi pravilna podaja barvnih odtenkov. Zlasti je upoštevati to pri sneženih ploskvah z mnogimi modrikastimi sencami; kajti od vseh barv je bromosrebrna emulzija ravno za modro barvo najobčutljivejša. Da pa se še bolj izognemo ravnovesju tonov modrega neba in modrega snega ter njega senc, bomo pri zimskem posnetku neobhodno uporabljali svetlobni filter. Modri svetlobni žarki, ki prodro do filtra, izgube tu na svoji jakosti, ker rumeno zeleno steklo rumenice izenači modro z ostalimi svetlobnimi barvami, predvsem z rumeno. Ne uporabljajmo pa prejakih rumenic, ker sicer slika trpi na zračni perspektivi in tudi barvo neba podaja pretemno. Priporočati je za zimsko pokrajino pri visoko stoječem solncu srednjem, pri nizko stoječem pa šibkejšo rumenico.

Bela barva snega omogoča kratka osvetljenja, ki se z uporabo rumenice sicer nekaj zdaljšajo, a vendarle se je še varovati premočnega osvetljenja, ker se sicer izgube na snegu vsakršne podrobnosti. In prav te podrobnosti — kakor snežni kristali, osenčene vdrtnine itd. — so najbolj važne in dajejo vso prelest posnetku snega. Na vsak način pa mora imeti tudi najoddaljenejšo polje snega v sliki vsaj deloma opažen ton ter se mora odražati od belega roba slike.

Za dosego takega negativa je priporočati pri razvijanju prav previdno postopanje. Razvijalo naj bo primerno razredčeno, da je mogoč primeren nadzor pri razvijanju. Začetnik naj torej

budno pazi, da bodo plošče rajši bolj kot manj prozorne.

Snaga razvijalne posode.

Po večkratni uporabi postanejo skleda za razvijalo umazano rjave, kar mora imeti za posledico zameglen negativ in še več drugih napak. Zato je neobhodno potrebno, da te skleda večkrat osnažimo. Najprej poudarimo, da je skleda po vsaki uporabi dobro izplahniti, če mogoče s toplo vodo. Kljub temu se pa sčasoma, posebno če rabimo staro razvijalo, nabere na skledi nesnaga, katero je težko odstraniti. Ako je posoda steklena, je to mogoče mehničnim pótom s kakim ostrim sredstvom, ako pa je porcelan ali email, bi bilo to za posodo lahko kvarno. Tedaj si pomagamo na ta način, da posode umijemo s krtačico in zato uporabimo tole raztopino: vode 100 cm³, kalijevega bikromata 5 g, koncentrirane žveplene kisline 10 cm³. Za uporabo treba močno razredčiti! Po čiščenju s to raztopino je pa posode dobro umiti v vodi, ker bi sicer preostale kisline mogle kvarno vplivati na želatino plošče ali filma.

Naša nazorna predavanja.

Ljubljana je imela zadnje čase precej raznih predavanj, združenih s slikami na platnu. Oméniti

nam je predvsem gospoda K. Koranek-Lumensteina z Dunaja, ki k svojim predavanjem stalno privablja mnogo prijateljev prirode, gotovo pa vse ljubitelje lepe fotografije. V novembru nam je pokazal celo serijo svojih jesenskih posnetkov, v megli, dežju, nadalje nam je pričaral na platno velemesto ponoči itd. Njegove slike so dovršene v vsakem pogledu in navdušujejo gledalce do najvišjega priznanja. Tehnična izdelava kakor tudi kompozicija in vsebinska utemeljitev so na višku. V početku decembra nas je pa zadivil s svojimi slikami iz kraljestva Korošice in drugih vrhov v Kamniških planinah. J. M. K.

JEZIKOVNO REŠETO

UREJUJE DR. KOLARIČ RUDOLF

Svit dneva.

Večkrat sem že čital to napako, posebno pogosto pa v nekem koledarju. Človek se pri tem nehote vpraša, ali imamo morda tudi *svit noči*. Kdor piše ali govori *svit dneva*, misli seveda samo na nemške izraze Tagesanbruch, Tagesgrauen, Tagesschimmer, ali pa je prelen, da bi pomislil, da pomeni *svit* že sam vse to, kar nemški sestavljeni izraz. Ljudstvo pa govori samo: od svita do mraka, pred svitom, s (prvim) svitom, ob svitu, svit se pozna itd. Prav je besedo rabil tudi A. Aškerc v baladi «Mejnik»: A čudno prinesó mu vsi novico, ko sine *svit*... Kč.

Na tem mi je.

Táko izražanje je neslovensko. Sam preprosti narod pravi: do tega mi je. Sploh izraža predlog do razmerje do reči. Tako je pravilno: pravica do plačila, do lova, nepravilno pa: pravica na plačilo, na lov. Nemeč rabi v takih primerih predlog *auf* in naš *na* je prevod tega *auf*. A. M.

Podanik ali poddanik?

Po nemškem *Untergebener* so suženjski skovali Čehi svoj *poddaný*, Poljaki *poddaný*, Rusi *poddannýj* in *poddannik*. Slednji izraz so si izposodili Srbohrvati kot *podanik*. (Vuk te besede ne pozna!) In Slovenci? Iz slovenske vzajemnosti smo seveda šli za njimi in prevzeli *podanik* (Pleteršnik ga nima!), misleči, da tako ne bomo več *podložniki*. Ta slepilni izraz bi morali prav za prav pisati *poddanik*, kakor ga pišejo severni in vzhodni Slovani, kajti Slovenci ne pišemo od dvojnih soglasnikov samo enega, kot do delajo Srbohrvati, prim.: slov. *oddati*, *oddaljiti*,

oddehniti, *oddelek*, *oddojiti*, *poddel* in *shrv. odati*, *odaljiti*, *odahnuti*, *odeljak*, *odojiti*, *podavati* (= *podmetati*).

S tem pa bi tudi vedeli, da je *poddanik* res tuj, napravljen iz glagola *pod + dati = unter + geben*. Toda nam ni potreben niti *podanik* niti *poddanik*, dokler imamo svojo domačico *podložnik*. S. B.

Vsled = infolge.

Mogoče hodimo *baš vsled* tega mimo njih. — Otrok je postal *vsled* trpljenja nervozen. — Moč izraza, ki grabi *vsled* svoje žive neposrednosti. — To je nastalo *vsled* asimilacije. — Tri osameljene gospodične žele *vsled* razvedrila dopisovati.

Skoro neverjetno je, kako zelo se je razpasel predlog *vsled*, ki je prav očit prevod nemškega *in-folge* (in Folge) = *v-sled*, in začel izpodrivati pristne domače: *zaradi*, *radi*, *zavoljo*, *od*, *po*, *zbog* in še neke druge (*iz*, *s*, *za*).

Naši stavki se bolj slovenski glasijo: Mogoče hodimo *prav radi* (zaradi) tega mimo njih. — Otrok je postal *od* trpljenja nervozen. — To je nastalo *po* asimilaciji. — Moč izraza, ki grabi s svojo živo neposrednostjo. — Tri osameljene gospodične žele *za* razvedrilo dopisovati. — S. B.

Financar je umrl na kolodvoru ~~na~~ kapi.

Predlog *na* je postal miljenec vseh tistih slovenskih peresarjev, ki imajo kakršenkoli opravke s svojo boleznijo ali z najraznovrstnejšimi boleznimi svojih junakov in junačic ter drugih oseb in osebic. Ti ljudje mislijo, da morajo vsak nemški *an* prevesti s slovenskim *na*. Zato pišejo: obolel je *na vročici*, zbolel *na mrzlici*, trpel *na neki bolezni*, bil bolan *na pljučnici*, bolehal *na kamnu*, umiral *na jetiki* in umrl *na kolodvoru na kapi*. Ne zadovoljijo se s tem, da njihovi varovanci trpijo *na nepoučenosti*, da hirajo *na lakoti* in *ginejo na kugi*, ampak hočejo biti bogati *na čudežih* in *na zlatu*, zakaj potreba *na sposobnih ljudeh* je velika.

Te «salonske bolezni» nam je rodila tista slovenska modrost, ki ima iz hlapčevstva in klečeplastva pristni slovenski govor za kmetskega, t. j. za «ordinarnega in manj nobel», torej za njih ne vrednega, in visoko ceni vse nedomače, četudi se skriva za bleščečo zunanostjo najogabnejši tuji izrastek.

Ker so se taki ljudje vedno bolj odtujevali živi ljudski govorici in se nehali naslanjati nanjo, so polagoma izgubili slovenski jezikovni čut in začeli misliti po nemško. Zato so delali nove tvorbe in sklade po nemških vzorcih in nemški glavi,

skratka, začeli so oblačiti nemščino v slovensko obleko. Človeku pa, ki je kdaj živel med ljudstvom in poslušal, kako se izraža, je nemogoče, da bi vsak nemški an slovenil z na, marveč bo rekel: obolel je za vročico, zbolel za mrzlico, trpel za neko boleznijo, bil bolan za pljučnico, bolehal za kamnom, umiral za jetiko in umrl za kapjo (ali od kapí). Tudi peresarji se lahko zadovoljijo s tem, da so njihovi nebojenci nepoučeni, da hirajo od lakote in ginejo za kugo, če hočejo biti bogati s čudeži in z zlatom, zakaj potreba sposobnih ljudi je res velika, da ne bo ubogi financar zopet umrl na kolodvoru na kapi, ampak recimo rajši, za kapjo na klopi.

S. B.

Zoperstaviti se, zoperstavljati se.

Slovenščina, ki rabi besedo zoper kot prislov (zoper mi dela) in kot predlog (zoper voljo božjo ravnati), ne pozna predpone zoper. Nemščina pa ima glagolov, zloženih s predpono wider (= zoper), kolikor hočete.

Zoperstaviti se, zoperstavljati se sta v slovenščini nemogoči zloženki in povsem skladna posnetka nemških widerstehen, sich widersetzen, za katere imamo več pristno domačih izrazov: ustaviti se, upreti se, po robu se postaviti, ustavljeni se, upirati se, braniti se.

Mimogrede bodi omenjeno, da nahajamo ta nestvor celo v najnovjšem slovensko-nemškem slovarju, ki skuša «uveljaviti pristnost izraza» in noče «zanemarjati stilistično samorast slovenskega jezika». Da ga sestavljalca nista označila s križcem (†), sta ga najbrž imela za «knjižno pravilno besedo». Sicer pa je slovar vprav v označevanju književno nerabnih besed tehnično zelo slabo in pomanjkljivo izdelan.

S. B.

Umberto je oženil belgijsko princezo.

To je nemški mišljeno: he iraten j e m a n d e n, zakaj pri nas oče in mati ženita sina in možita hčer, a sin se more sam oženiti in hči sama omožiti. Mladenič (ženin) torej ne more oženiti dekleta, ampak jo more samo vzeti za ženo ali se oženiti z njo, in dekle (nevesta) ne more omožiti mladeniča, marveč ga more samo vzeti za moža ali se omožiti z njim. Višek nesmiselnosti pa je to, da so Marijo oženili z Janezom in da je Urša oženila Jožeta!

S. B.

Joško ali Joško.

Nešetokrat je čitati to ime v obliki: Joško. Zlasti pogostoma se dobi oblika s š na raznih napisnih tablah. Tako pisati to ime pa je napačno. Res je sicer, da izgovarjamo le Joško; a pisati ga ne smemo s š, dokler imamo zgodovinsko-

etimološki pravopis, ki zahteva le pisavo z ž v vseh sklonih in seveda tudi pri pridevniku. Zato je treba prav pisati: Joško, Joška, Jošku, Joškovo klobuk itd., kakor pišemo prav samo: Jožef, Joža, Jože, Jožek. Koren za vsa ta imena je namreč Jož-, ki ostane kljub raznim obrazilom, katera se mu lahko pridevajo, neizpremenjen.

Kč.

DROBIŽ

Izprememba besedila tiskarniške firme. Firma: Tiskarski in litografski zavod, knjigoveznica in založništvo J. Blaznikovi nasledniki, delniška družba v Ljubljani, je izpremenila na osnovi sklepa rednega občnega zbora z dne 1. marca 1950. besedilo družbene firme tako, da se glasi odslej: J. Blaznika nasl., univerzitetna tiskarna, litografija in kartonaža, d. d. v Ljubljani. To izpremembo je odobrila kraljevska banska uprava dravske banovine v Ljubljani na podlagi § 19. akcijskega regulativa in § 42. zakona o bankski upravi dne 31. maja 1950. pod št. VIII No. 3505.

Encyclopaedia Britannica, ki je bila dotiskana v minulemu letu, je do sedaj največje in najobširnejše tiskano delo sveta. Obsega 24 zvezkov, katerih vsak ima nad 1000 strani. Za stavek, ki je bil izvršen na stavnem stroju Linotype, so porabili 250.000 kg svinca. V besedilo je vdelenih 7000 slik. Celotno delo obsega 35 milijonov besed. Pri tem so zanimive številke, ki nam pričajo o napredku tehnike v stavku: za 9. izdajo te enciklopedije, ki je izšla 1889., so potrebovali 14 let; 10. izdaja, ki je bila dopolnitev 9. in je štela 11 zvezkov, je bila dokončana v štirih letih, 11. izdaja leta 1911. pa v šestih letih. 12. in 13. izdaja sta bili zopet dopolnjeni. Najnovejša gori omenjena 14. izdaja pa je zagledala luč sveta v dveh in pol leta. Staviti so jo pričeli 1928., v tisk pa je šla januarja 1929. in izkazuje stanje do leta 1929. — Brez dvoma sijajen dokaz tiskarskega tehničnega napredka.

50 najlepše opremljenih knjižnih del. Razsodišče nemške ustanove za knjižno umetnost je minulo leto (ob obletnici Goethejeve smrti) izmed več kot 60.000 knjižnih del, ki so izšla v prejšnjem letu v Nemčiji, izbrala 50 knjig, ki jih je ocenila za najlepše opremljene. Ta najvišja instanca nemške knjižne umetnosti, ki ima med svojimi člani izkušene in na raznih vodilnih mestih stoječe osebnosti, ima namen, da poleg vsakoletnega ocenjevanja izišlih knjižnih del vzbuja in dviga med občinstvom zanimanje za tiskarjevo delo in delo v tiskarnah sploh ter obenem oživlja veselje do lepe knjige. Med izbranimi knjigami je velik del takih, katerih stavek je bil izvršen na stavnem stroju, in to raznih sistemov. So pa med njimi tudi dela, ki so bila izvršena s tako zvanim ročnim tiskanjem. Posebnost teh ročnih tiskov je njih umetniška in tehniško prvovrstna oprema. Naklade so običajno zelo majhne, ker je ročno tiskanje jako zamudno, zato so taki tiski tudi dragi in tako rekoč domena estetskih bibliofilov. Prav za prav ne spadajo več v običajno proizvodnjo knjig in so za splošnost skoraj da brez pomena. Res, da je v negi te stare rokodelske tradicije mnogo vrednosti, vendar pa je z današnjimi modernimi stroji mogoče doseči docela mehanično enake prvovrstne izdelke. Dovoljno nam to tudi potrjuje veliko število izbranih tiskov, ki so bili

izvršeni na mehaničen način. — Pri ocenjevanju razsodišče ni imelo baš lahke naloge. Saj ni imelo oceniti morda le posameznih točk, temveč knjigo kot celoto. Uvaževati je moralo v enaki meri tako skladnost vsebine z izbiro črk in razporedbo stavka kakor tudi uredbo ilustracij, dalje soglasje stavka s stranjo knjige, dovolj skrbno priredbo tiska ter nje uspelost kakor tudi primerno izbiro papirja. Najmanjša pogreška, ki bi jo zagrešila tiskarna ali založnik v katerikoli omenjenih točk, bi izključila delo od nadaljnega ocenjevanja, pa najsi bi bile vse ostale točke brezhibno ocenjene. Škoda le, da rozsodišče ni navedlo razlogov, ki so odločali pri izbiri posameznih del, ker bi take navedbe strokovnjaku mnogo koristile. Bile bi mu v izpodbudo za podrobno delo v bodoče. V teh 50 izbranih delih je zastopanih 29 tiskarskih podjetij Nemčije, tako da odpade na posamezna podjetja po več del. — Končno še nekaj naslovov izbranih knjig: Traven, Brücke im Dschungel, balada v prozi; Preczang, Im Strom der Zeit, pesmi; Viksten, Abenteuer im Eismeer, pripovedke; Schwarzenski-Schilling, Die illustrierten Handschriften, itd. — Koristno in v čast naše domače tiskarske umetnosti ter v izpodbudo Gutenbergovim učencem bi bilo, ako bi tudi naša domovina kedaj sledila nemškemu zgledu z enako ustanovo.

Sav.

IZRAZOSLOVJE

barva, poltna — Fleischfarbe
 drugoredna — Sekundärfarbe
 belina, svinčena — Bleiweiss, Kremser Weiss
 črke, dvojnolike — Bastardschrift
 očrtkane — Azureeschrift, schraffierte Schrift
 risane s čopičem — Pinselschrift
 risane s peresom — Federschrift
 črta, črtkasta — Azureelinie
 spodnja likovna — Schriftlinie
 temeljna (fig.) — Grundstrich
 tenka (fig.) — Haarstrich
 valovita — gewellte Linie
 debelost zrna — Kornstärke
 dedec — Gegenstempel, Konterstempel, Patrizie
 deskovnik — Bretterregal
 dolžina (črke), spodnja — Unterlänge
 srednja (črke) — Grundlänge, Mittellänge
 zgornja (črke) — Oberlänge
 dvopičje — Doppelpunkt, Kolon
 glava, pisemska — Briefkopf
 globina obojke — Muffentiefe
 grizice — Einspannklammer
 izboljšava — Retusche (in der Photographie)
 izpran, čist — geschlämmt
 izpustitev (pri stavljenju) — Auslassung, «Leiche»
 jedkati, izboklo — tiefätzen
 vzboklo — hochätzen
 jedkovina — Scheidewasser
 kamen, kresilni — Feuerstein
 kamenotisk, barvasti — Chromolithographie
 kislina, ščavna — Kleesäure, Oxalsäure
 knjigarstvo — Buchgewerbe

knjigotrštvo — Buchhandel
 kreda, rdeča — Rötöl
 kremen — Kiesel
 kremenjak — Quarz
 križec, priložni — Passerkreuz (in der Lithographie)
 leča — Linse
 lepkast, lep kav — gummiert, klebrig
 lesorez — Holzschnitt
 linorez — Linoleumschnitt
 loj — Talg
 mera za stran — Ausmass, Kolumnenmass
 nabiti (na les) — aufholzen, aufklotzen
 namazati (z barvo) — einwalzen, einschwärzen
 (na)prašiti — (ein)puddern, einstauben
 naslovnica — Rubrikzeile
 nesomernost — Asymetrie
 nova vrsta — a linea
 obod, goščilni — Dichtungsring
 obojka — Muffe
 obrniti — kontern
 očrtek — Konturzeichnung
 odkrušek — Bruchstück (des Steines)
 odprtina obojke — Muffenweite
 slike pri črki — Punzenweite (offener Raum)
 ogljikovo kisel — kohlsauer
 oklepaj — Klammer, Parenthese
 sestavljeni — Doppelklammer, Akkolade
 okrajšava — Abbreviatur, Abkürzung
 olje, kameno — Erdöl, Kaiseröl
 ozrnjen (kamen) — gekörnter (Stein)
 ožigalka — Brennlampe
 ožigati — anbrennen
 papir, zrnčast — Kornpapier
 papirji, prevlečeni — gestrichene Papiere
 plošča, vrhnja steklena brusilna; vrhnjak — Glasläufer
 podoba črke, slepa — Fliegenkopf
 podpičje — Strichpunkt, Semikolon
 praska (v kamenu) — Riss
 predalnik — Kastenregal
 pripomba — Anmerkung, (Fuss)Note
 priporočilnica — Adresskarte
 punec — Punze
 radižanka — Radierung (Produkt)
 raznosreden — exzentrisch
 razvrstitev, prosta (vrst) — Zeilenfall
 risanje na baker — Radierung
 na kamen — Steinradierung
 z litografsko kredo — Kreidezeichnung
 rogovila — Gabel
 rumenica — Gelbfilter
 saje — Russ
 salovec — Federweiss
 sipalnik — Schüttelmaschine (in der Lithographie)

sklopljenka — Kuppelwort
 slika (črke) — Auge, Bild (des Buchstabes)
 slog, zaprti — Blockmanier
 smola — Harz
 sol, ščavna — Kleesalz
 somernost — Symetric
 sostavek — Passform
 stavek, vrstični — Reihensatz
 staviti brezhibno — fehlerlos setzen, «Jungfer»
 eno in isto dvakrat — «Hochzeit»
 stran, zaključna — Spitzkolumne
 stroj s čelnim izlaganjem pol — Frontbogen-
 maschine
 z enoobratnim valjem — Stoppzylinder-
 maschine
 sukno (platno), povoščeno — Wachstuch
 sušilnik — Trockenkasten, Trockenregal
 širina, svetlobna — lichte Weite
 tehnika risania s čopičem — Pinseltechnik, s pe-
 resom — Federtechnik
 tiskarstvo — Buchdruckgewerbe, Buchdrucker-
 kunst
 tiskovina, trgovska — Merkantil-Drucksorte
 valj, tiskalni — Impressionszylinder (in der Litho-
 graphie)
 valjar, klobučinast — Filztampon, Tupfballen
 v črti biti (spodnji, črke) — Alineiren, Linien-
 halten

vezaj — Bindezeichen, Divis
 vijak z matico — Mutterschraube
 višina črk — Schrifthöhe
 enotna, normalna — Normalhöhe
 višinomer — Höhenmesser
 vrhnjak, stekleni — Glasläufer
 vtisniti — abformen
 založiti (z založki) — anschlagen (Stege)
 zaponka, knjižna — Buchschliesse
 zdrobiti v prah — pulverisieren
 znamenje, priložno — Passerzeichen (in der Litho-
 graphie)
 zrcalast — spiegelglatt
 zrnovec — Körnsand

FRANZ WALDMANN

TOVARNIŠKA ZALOGA PAPIRJA
 WIEN IV., BRUCKNERSTRASSE 6

BOGATA ZALOGA VSEH
 VRST PAPIRJA V RAZNIH
 VELIKOSTIH IN DEBELINAH
 BARVASTI IN OVOJNI PAPIRJI
 POSNEMALNI PAPIRJI IN PA-
 PIRJI ZA RAZMNOŽEVANJE
 PLATNO ZA KNJIGOVEZE

ZDRUŽENE PAPIRNICE VEVČE, GORIČANE IN MEDVODE D. D. V LJUBLJANI

NAJVEČJA PAPIR PROIZVAJAJOČA
 INDUSTRIJA V KRALJEVINI JUGOSLAVIJI

GLAVNO ZASTOPSTVO IN SAMOPRODAJA V SLOVENIJI

KASTELIC & DRUG, LJUBLJANA

TRGOVINA S PAPIRJEM NA VELIKO ALEKSANDROVA CESTA 9

BRZOJAVI: KASTELIC DRUG LJUBLJANA

TELEFON 21-50

«PAPIROGRAFIJA»

D R U Ź B A Z O. Z.

L J U B L J A N A

GOSPOSVETSKA CESTA 10

PRODAJA PAPIRJA NA DEBELO

STALNA ZALOGA VSEH VRST PAPIRJA

KONKURENČNE TVORNIŠKE CENE

LIPA MILL

TOVARNA KUVERT IN KONFEKCIJA PAPIRJA
ZAGREB, Maksimirska cesta 10

Telefon 6-37 **KUVERTE** Telefon 6-37

navadne, trgovske, službene, denarne
iz platnenega papirja posebne vel-
kosti izdelujemo v roku osmih dni
PISALNI PAPIR

v mapah in škatlah od najcenejšega izvoznega do najfinjšega modernega blaga,
posebnice, poročna oznanila, trgovske knjige, registri, beležnice, vzorčne
knjige, zvezki, osmrtnice, note itd.

KARL FUNDER

TVORNICA PAPIRJA IN LESE-
NINE, LESNA INDUSTRIJA
ČRESLARNICA

MOLBLING

POŠTA TREIBACH-ALTHOFEN, KOROŠKO, AVSTRIJA

SIEGWERK INDUSTRIE-GESELLSCHAFT

M. B. H.
SIEGBURG, RHEINLAND

dobavlja barve za tisk iz izdolbenine
za vse vrste tega tiska v svetovno-
znanih, povsod priznanih kakovostih

JOSEF LÖWIT, WIEN

IX. KOLINGASSE 4

*

UMETNO USNJE

KNJIGOVEŠKO PLATNO

PLATNO ZA VEZAVO POSLOVNIH KNJIG

LINOTYPE

Linotype
s štirimi matičniki

je stavni stroj, ki še nikoli ni
razočaral svojega gospodarja

● je vedno zanesljiv, vsestran-
sko uporaben za vsa, tudi
najtežja dela

● je dovršen v svoji sestavi, ne-
dosegljiv v zmogljivosti, prvo-
vrsten v kakovostnem delu

NI NADOMESTILA ZA STROJ
L I N O T Y P E

GUTENBERG-HAUS GEBR. GEEL, WIEN VII.

MILAN K. ILKIĆ
BEOGRAD: Zadrarka ulica 8
MIROSLAV SCHOLZ
ZAGREB: Jurjevska ulica 26

«CHROMOS»

D. D.

Tvornica grafičnih barv, firnežev, mase
za valjarje, regalov in ostalih potrebščin

TVORNICA SAMOBOR

ZAGREB

Frankopanska ulica 12

Telefon 5955

BEOGRAD

Topličin venac 4—6

Telefon 4108

LASTNA TVORNICA

za izdelovanje regalov in omar za
črke kakor tudi vseh vrst lesenega
pohištva za tiskarne

SKLADISČA:

Maks Dachs
Ljubljana
Prule 23

Petrović & Comp.
Sarajevo
Koroščeva ulica 15

Jakša Szekler
Osijek I.
Anina ulica 8

GLAVNA ZASTOPNIŠTVA

največjih in najbolj slovečih sve-
tovnih tvornic za celokupno grafično,
knjigoveško in kartonaško industrijo

BOGATA ZALOGA

vseh potrebnih pomožnih sredstev
za tiskarne, litografije, offset, knji-
goveznice in kartonaže

ZAHTEVAJTE PONUDBE IN PRORAČUNE